

મહામહિમ રાજ્યપાલ ડૉ. કમલાદેવી બેનીવાલ, ડૉ. સી.ડી. માયી, અધ્યક્ષ કૃષિ સેવા ભરતી બોર્ડ (ASRB) ન્યુ દિલ્હી, અને કાર્યક્રમના અતિથિ વિશેષ આણંદ કૃષિ યુનિવર્સિટીના કુલપતિશ્રી પ્રો. એમ.સી.વાર્ષ્ણેય, મંચસ્ત મહાનુભવો, આમંત્રિત કુલપતિશ્રીઓ અને મહેમાનો, બોર્ડ ઓફ મેનેજમેન્ટના સભ્યશ્રીઓ, વિવિધ વિધાશાખાના આચાર્યશ્રીઓ, યુનિવર્સિટીના પ્રાધ્યાપકો, વૈજ્ઞાનિકો અને અધિકારીઓ, પ્રેસ અને મીડીયાના પ્રતિનિધિઓ તથા આજ રોજ ડીગ્રી પ્રાપ્ત કરનાર વિવિધ ફેકલ્ટીના વિધાર્થીઓ, ભાઈઓ તથા બહેનો.

આજના વસંત પંચમીના પવિત્ર દિવસે આયોજીત આ છઠ્ઠા પદવીદાન સમારંભમાં ઉપસ્થિત રહેવાનો અવસર પ્રાપ્ત થયો તેનો મને ખૂબ આનંદ છે. આજના આ પદવીદાન સમારંભમાં ડીગ્રી તથા મેડલ પ્રાપ્ત કરનાર વિવિધ ફેકલ્ટીના વિધાર્થીઓને હું અભિનંદન અને શુભેચ્છાઓ પાઠવું છું., સાથે સાથે અપેક્ષા પણ રાખું છું કે તેઓ એ મેળવેલ જ્ઞાન અને ટ્રેનીંગ કૃષિના વિકાસમાં ઉપયોગી થાય અને તેઓ સમાજ તથા દેશ પ્રત્યેની જવાબદારી ખંત પૂર્વક નિભાવશે.

મિત્રો, આપ સૌ જાણો છો કે ભારત દેશની લગભગ ૫૮% જેટલી વસ્તી કૃષિ આધારીત છે અને રાષ્ટ્રના ધરેલું ઉત્પાદનમાં કૃષિનો ૧૭.૫% જેટલો ફાળો છે. ભૌગોલિક દ્રષ્ટિએ વિશ્વના કૃષિ વિસ્તારના ૨.૪% વિસ્તાર ધરાવીએ છીએ અને વિશ્વમાં સાતમાં ક્રમે છીએ. જ્યારે વસ્તીની દ્રષ્ટિએ આપણો દેશ બીજા ક્રમે છે. છેલ્લા ૩-૪ દાયકાઓમાં ખાધાન્નની દ્રષ્ટિએ આપણે પગભર થઈ શક્યા છીએ. પરંતુ વસ્તી વધારાને લીધે વ્યક્તિ દીઠ ખેતી લાયક જમીન ફક્ત ૦.૩ હેક્ટર જેટલી જ છે જે વિકસીત દેશોમાં ૧૧ હેક્ટર છે. અત્યારે ભારતનું અનાજનું ઉત્પાદન ૨૩૦ મીલીયન ટન જેટલું છે અને ૨૦૨૦-૨૧માં ૨૭૫ મીલીયન ટન અનાજની જરૂરીયાત થશે. ખેત ઉત્પાદનમાં ઉત્પાદકતા વધાર્યા સિવાય આ લક્ષ્ય પ્રાપ્ત કરવું અત્યંત મુશ્કેલ છે. ગુજરાતની વાત કરીએ તો કૃષિ વિકાસ દર ૨.૨%ની આસપાસ હતો જે છેલ્લા પાંચ વર્ષમાં વધીને લગભગ ૧૨.૩૬% જેટલો થયો છે. આ વિકાસમાં રાજ્યની કૃષિ યુનિવર્સિટીઓ, સંશોધન કેન્દ્રો, રાજ્યની વિવિધ યોજનાઓ જેવી કે સોઈલ હેલ્થ કાર્ડ, ટપક સીંચાઈ યોજના અને અન્ય પ્રોત્સાહનોને લીધે આપણું રાજ્ય કૃષિ વિકાસમાં અગ્રસ્થાને રહેલું છે.

આપ સૌ જાણતા જ હશે કે આ વર્ષનો "બેસ્ટ એગ્રીકલ્ચર સ્ટેટ" નો એવોર્ડ ગુજરાત રાજ્યને પ્રાપ્ત થયેલ છે. કૃષિ વૈજ્ઞાનિકો, વિસ્તરણ અધિકારીઓ તથા ખેડૂતોના સહયોગી પ્રયત્નોથી આ શક્ય બનેલ છે.

કૃષિ ક્ષેત્રે હજુ ધણુ કામ કરવાનું બાકી છે. ખેડૂતોને બીયારણ, સીંચાઈ માટે પાણી, ખાતર વગેરેમાં યોગ્ય માર્ગદર્શન ખૂબ જ અગત્યનું છે. કૃષિ ક્ષેત્રમાં ઈન્ફોર્મેશન ટેકનોલોજી અને બાયો ટેકનોલોજીના ઉપયોગથી ભવિષ્યની ખાધાન્નની જરૂરીયાતને પહોંચી વળવામાં અગત્યનો ફાળો રહેશે. કૃષિ સંશોધનો અને ભલામણો ખેડૂતો સુધી પહોંચે તે

માટે કૃષિ વિસ્તરણ તથા સરકારી સંસ્થાઓ કાર્યરત છે. પરંતુ ખેડૂતો એગ્રીકલ્ચર ટેકનોલોજી ઈન્ફોર્મેશન સેન્ટર (ATIC) નો પુરતો લાભ લે તે માટે ખેડૂતોમાં જાગૃતતા લાવવી જરૂરી છે.

સિંચાઈ ખેતઉત્પાદન માટે એક મહત્વની બાબત છે. વિજળી તથા પાણીની પૂર્તતા અપુરતા પ્રમાણમાં હોઈ પાણીનો કાર્યક્ષમ ઉપયોગ જરૂરી છે અને ટપક સિંચાઈ પદ્ધતિ ધ્વારા ખેત ઉત્પાદન મેળવી ઓછા પાણીએ વધુ ઉત્પાદન પ્રાપ્ત થઈ શકે છે. હાલમાં જ ઉઝા ખાતે આયોજીત ઉમીયા મહોત્સવમાં લાખો ખેડૂતો ટપક સિંચાઈ પદ્ધતિનો ઉપયોગ કરવાના શપથ લીધા. જન જાગૃતિ ધ્વારા નવી ટેકનોલોજી સરળતાથી ખેડૂતો સુધી પહોચાડી શકાય છે. ગુજરાત સરકાર ધ્વારા પણ માન. મુખ્યમંત્રીશ્રી નરેન્દ્રભાઈ મોદીના માર્ગદર્શનથી સ્વર્ણિમ ગુજરાતની ઉજવણીના ભાગ રૂપે કૃષિ વિકાસના ધણા કાર્યક્રમો આયોજીત થઈ રહ્યા છે. હું ડીગ્રી પ્રાપ્ત કરનાર વિદ્યાર્થીઓને અપીલ કરું છું કે તેઓ ખેડૂતોને ટપક સિંચાઈ પદ્ધતિ અપનાવે તેવા પ્રયત્નો કરે. મને વિશ્વાસ છે કે તમો પાણીની બચત કરવાનું મહત્વ ખેડૂતોને સમજાવશો અને પાણીનો બગાડ કરવો તે ગુનો છે.

ગ્લોબલ વોર્મિંગ અને ક્લાઈમેટ ચેંજની બાબત પણ કૃષિ સાથે સંકળાયેલ છે. હાલમાં જ ડેન્માર્કના પાટનગર કોપનહૅગનમાં દુનિયાના ૧૯૩ દેશોના પ્રતિનિધિઓની આ અંગે બેઠક યોજાઈ ગઈ. આ સમિટનો મુખ્ય હેતુ ક્લાઈમેન્ટ ચેંજની અસરોમાંથી દુનિયાને બચાવવાનો છે. ભારત કાર્બન ડાયોક્સાઈડ ઉત્સર્જનમાં દુનિયામાં ૪થા ક્રમે છે અને ચીન, અમેરિકા, રશિયા પછી વાર્ષિક ૧૨૯.૩ કરોડ ટન કાર્બન ડાયોક્સાઈડ ઉત્સર્જન કરે છે. બધા દેશો વચ્ચે કાર્બન ઉત્સર્જનમાં ઘટાડો કરવા સહમતિ મેળવવી ધણી મુશ્કેલ છે. પરંતુ કૃષિને લાગે વળગે છે તે મુજબ કૃષિના ક્ષેત્રોમાં તથા પશુપાલન અને ડેરી ઉદ્યોગમાં ગ્રીન હાઈસ ગેસોમાં ઘટાડો કરી પર્યાવરણની જાળવણીમાં મહત્વનો ફાળો આપી શકે. કૃષિના વિવિધ પાકો ઉપર ક્લાઈમેન્ટ ચેંજની અસરો કઈ રીતે ઓછી કરી ઉત્પાદન વધારી શકાય તેનું સંશોધન અને માર્ગદર્શન જરૂરી છે. ઉર્જાનો વપરાશ અને દેશનો વિકાસ એક બીજા સાથે સંકળાયેલા છે પરંતુ સંયમ પૂર્વક ઉર્જાનો વિવિધ ક્ષેત્રોમાં ઉપયોગ થાય તે અત્યંત જરૂરી છે.

કૃષિ ઉત્પાદન સાથે પોસ્ટ હારવેસ્ટ ટેકનોલોજી, ફુડ પ્રોસેસીંગ અને વેલ્યુ એડીશન ધ્વારા ખેડૂતોને પોષણક્ષમ ભાવ આપવામાં અગત્યની બાબતો છે. તજજ્ઞોનું માનવું છે કે ખાદ્ય પદાર્થો તેમજ કૃષિનું ભારતના કુલ જી.ડી.પી. ના વિકાસમાં યોગદાન વધવાનું જ છે અને આવતા વર્ષોમાં ૩૩ બિલીયન યુ.એસ. ડોલરનું મુડી રોકાણ થવાનું છે. ફુડ પ્રોસેસીંગ ક્ષેત્રમાં આપણા દેશમાં ખૂબ જ મોટા (વિપુલ) પ્રમાણમાં તક છે. તેથી ઉપસ્થિત સ્નાતકો અને વૈજ્ઞાનિકોને આ અંગે મંથન કરી ફુડ પ્રોસેસીંગ ક્ષેત્રનો વિકાસ કરવા પ્રયત્નો કરી વિકાસમાં ફાળો આપી શકે. ધણા ફળ શાકભાજી સીઝનલ હોવાથી ખેડૂતોને પુરતા ભાવ મલતા નથી આથી મૂલ્ય વર્ધન માટે ફુડ પ્રોસેસીંગ ક્ષેત્રનો વિકાસ કરવો જરૂરી છે. આ ક્ષેત્રમાં વધારે સ્મોલ સ્કેલ ઈન્ડસ્ટ્રીઝ સ્થાપવાની આવશ્યકતા છે.

મીલક પ્રોસેસીંગના ક્ષેત્રમાં આપણું આગવું સ્થાન છે. ભારતનું કુલ વાર્ષિક દૂધ ઉત્પાદન અત્યારે ૧૧૦ મિલીયન મેટ્રીક ટન છે અને આપણે દુધ ઉત્પાદનમાં વિશ્વમાં પ્રથમ ક્રમે છીએ. ગુજરાત રાજ્ય દૂધ ઉત્પાદનમાં ૭.૮૧ મિલીયન ટન ઉત્પાદન સાથે દેશમાં પાંચમા ક્રમે છે. ગુજરાતે ડેરી ડેવલોપમેન્ટના ક્ષેત્રમાં આગવું સ્થાન પ્રાપ્ત કરેલ છે. આણંદ કૃષિ યુનિવર્સિટીની ડેરી સાયન્સ કોલેજ આ વર્ષે ૫૦ વર્ષ પૂર્ણ કરી ગોલ્ડન જ્યુબેલી વર્ષ ઉજવવાની તૈયારીમાં છે. આ કોલેજે ડેરી ઉદ્યોગ માટે નિષ્ણાંત તજજ્ઞો પુરા પાડવામાં અગત્યનો ફાળો આપેલ છે. દૂધ ઉત્પાદન ધ્વારા લાખો ખેડૂતોને પૂરક આવક પ્રાપ્ત થાય છે. જો દેશના દૂધ ઉત્પાદનનો વધારે હિસ્સો મોટી ડેરીઓમાં આવે તો ભારત દૂધની બનાવટોનો એક્સપોર્ટ કરી ખેડૂતોને વધારે પોષણ ક્ષમ ભાવ આપી શકે.

પશુચિકિત્સા અને પશુપાલન વિદ્યાશાખાના સ્નાતક અને અનુસ્નાતક પશુ ડોક્ટરોએ દેશના પશુધનની ચિકિત્સામાં ધણું યોગદાન આપેલ છે. હાલમાં જ ભેંસોના ૬૪,૨૧૨ જનીનોના બંધારણનો અભ્યાસ કરી આંતર રાષ્ટ્રીય ક્ષેત્રે નોંધણી કરાવી આ પ્રકારના કામ માટે પ્રથમ સ્થાન મેળવેલ છે. આ ઉપરાંત ખોરાકના પાચનમાંથી પેદા થતા મીથેન વાયુનું પ્રમાણ ઘટાડવાનું, ગીર અને કાંકરેજ ગાય, કાઠીયાવાડી ધોડા, કચ્છી ઉટ, સુરતી બકરા વગેરેની જાળવણી અને સુધારણાના કાર્યક્રમો શરૂ કરેલ છે. દૂધાળા પશુઓની દેખભાળ, દૂધ ઉત્પાદકતા જેવી બાબતો ઉપર વિશેષ ધ્યાન આપવું જરૂરી છે. ખેડૂતો કપાસ, એરંડા જેવા પાકો તરફ જઈ રહ્યા હોઈ, પશુઓ માટે ઘાસચારાની અછતનો પ્રશ્ન પણ ઉભો થયો છે. પશુચિકિત્સાના ક્ષેત્રમાં જરૂરી અધતન સગવડો ઉભી કરેલ છે અને વિશ્વ સ્તરીય સગવડોને કારણે આ વિદ્યાશાખામાં અમેરિકા, કેનેડા, નેપાળ, ઈથોપીયા જેવા દેશોમાંથી વિદ્યાર્થીઓ અભ્યાસ કરવા જોડાયેલ છે.

ગુજરાતની કૃષિ યુનિવર્સિટીમાં ધણા નવા અભ્યાસક્રમો હાલની તેમજ ભવિષ્યની જરૂરીયાતને અનુલક્ષીને શરૂ કરેલ છે. મને વિશ્વાસ છે કે આપ સૌના ખંત પૂર્વકના પ્રયત્નોથી આપણે યુનિવર્સિટીના મુખ્ય ત્રણ ઉદ્દેશો – શિક્ષણ, સંશોધન અને વિસ્તરણમાં આગવું સ્થાન પ્રાપ્ત કરીશું અને ગ્રામ્ય જીવનનું સ્તર સુધારવામાં યોગદાનમાં ઉતરોતર પ્રગતિ કરતા રહીશું.

ફરીથી હું વિવિધ ફેકલ્ટીની ડીગ્રી તથા મેડલ પ્રાપ્ત કરનાર સૌ વિદ્યાર્થીઓને અભિનંદન આપું છું, સાથે સાથે યુનિવર્સિટીના શિક્ષકો વૈજ્ઞાનિકો અને અધિકારીઓને અભિનંદન પાઠવું છું.

જય હિન્દ